

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI
MINISTRY OF HIGHER AND SECONDARY SPECIALIZED EDUCATION
OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN
TASHKENT STATE UNIVERSITY OF ORIENTAL STUDIES

**“POSTPANDEMIYA SHAROITIDA TASHQI IQTISODIY
FAOLIYAT: MUAMMO VA YECHIMLAR” MAVZUSIDAGI**

Xalqaro ilmiy-amaliy anjumani

ILMIY MAQOLALAR VA MA'RUZALAR TO'PLAMI

**“FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY IN POSTPANDEMIC
CONDITIONS: PROBLEMS AND SOLUTIONS
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

2021-yil 4-dekabr

ХАСАНОВА Ж.Н., АХМЕДОВА Ю.А. МЕЖДУНАРОДНЫЙ ТУРИЗМ В ЭПОХУ COVID-19	315
BEKBERGANOV I. COVID -19 PANDEMIYASINING XALQARO TURIZM RIVOJLANISHIGA TA'SIRI (HINDISTON MISOLIDA).....	320
BEKMURODOVA F.A. THE AFFECT OF GLOBAL PANDEMIC TO THE STANDARDS OF INTERNATIONAL YOUTH TOURISM: CHANGES IN THE ECONOMIC INDICATORS	323
ABDULLAEVA SH.E., BEKTOSHEV Z. SH. INITIAL THOUGHTS OF COVID-19 UNEXPECTED CONSEQUENCES FOR TOURISM.....	327
YAZDANOVA SH. T., ESHONQULOVA S. D. KORONAVIRUS PANDEMIYASINING TURIZM SOHASIGA VA MUZEYLAR FAOLIYATIGA KO'RSATGAN TA'SIRI.....	329
ХАЛИМОВА М.О. ПАНДЕМИЯ ШАРОИТИДА ТУРИСТИК ФИРМАЛАР ФАОЛИЯТИНИ ОПТИМАЛЛАШТИРИШНИНГ ИННОВАЦИОН МЕХАНИЗМЛАРИ	334
KARIMOVA SH. O. TURKIYA VA O'ZBEKISTON TURIZMIDA PANDEMIYANING INVESTITSİYALAR MUHITIGA TA'SIRI	341
AZIZOVA N.T., ATADJANOVA G. TURIZMDA XAVFSIZLIK MASALALARI.....	344
MIRZAYEVA D. U. PANDEMIYA SHAROITIDA RIVONLANAYOTGAN MAMLAKATLARDA TURIZM INFRATUZILMASIDAGI O'ZIGA XOSLIKLAR.....	347
ABDULLAYEVA SH. E., HOJIMURODOV U.B. COVID-19 PANDEMIYASI DAVRIDA FRANSIYA TURIZMI	349
ХУСАНОВ З. ПАНДЕМИЯ ШАРОИТИДА ЎЗБЕКИСТОН ТУРИЗМ СОҲАСИ РИВОЖЛАНИШИНИНГ АЙРИМ ХУСУСИЯТЛАРИ.....	351
AMONOVA M.O., KADIROVA SH. X. PANDEMIYADAN KEYINGI DAVRDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA YECHIMLARI.....	354
UMAROV O. HALOL TURIZM VA UNGA PANDEMIYANING TA'SIRI	357
MUHSINOV A.N., ABDURAXMONOV F.X. COVID-19 PANDEMIYASI DAVRIDA TURIZMDA REKLAMANING ROLI.....	359
NARZULLAYEVA G.S., QODIROVA D.R. COVID-19 PANDEMIYASINING MAMLAKATLAR TURIZM SOHASIGA TA'SIRI VA IJTIMOY-IQTISODIY OQIBATLARI.....	361
ABDUSALOMOVA D.X. PANDEMIYA SHAROITIDA XALQARO TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI VA IMKONIYATLARI.....	363
ALIMOV SH. KORONAVIRUS DAVRIDA TURIZM SOHASI RIVOJLANISHINING TAHLILI	367
ЗИЁДУЛЛАЕВ Д.Ш. ЎЗБЕКИСТОНДА COVID-19 ПАНДЕМИЯСИ ШАРОИТИДА ТУРИЗМНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИ.....	369
FARMONQULOVA D.D. COVID-19 PANDEMIYASINING TURIZM RIVOJLANISHIGA TA'SIRI VA AXBOROT TECHNOLOGIYA VOSITALARI YECHIMLARI.....	372
SOTVOLDIEV U. A. IMPACT OF COVID-19 VIRUS ON TOURISM IN UZBEKISTAN	374
IBROKHIMOVA A.A. CHANGES IN CONSUMPTION AND TRAVEL CHARACTERISTICS DURING COVID-19 PANDEMIC	377
РАСУЛКУЛОВА З. А. ОСОБЕННОСТИ И ВОЗМОЖНОСТИ РАЗВИТИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО ТУРИЗМА В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ.....	381

- 4) Elib. Buxdu.uz
- 5) Library. Ziyo.uz

COVID-19 PANDEMIYASINING MAMLAKATLAR TURIZM SOHASIGA TA’SIRI VA IJTIMOY-IQTISODIY OQIBATLARI

*NARZULLAYEVA G.S. - BuxDU Iqtisodiyot kafedrasida o‘qituvchisi.
QODIROVA D.R. - BuxDU talabasi dilnoza5551@icloud.com*

Annotatsiya. Ushbu maqola pandemiya davrida turizm sohasida vujudga kelgan noqulayliklar, pandemiyaga qarshi qat’iy choralar, shuningdek pandemiya sababli turizm raqamli marketingning yanada rivojlanganligi, ya’ni, online(virtual) turlar tashkil etilganligi to’g’risida.

Аннотация. В этой статье рассматриваются неудобства туризма во время пандемии, строгие антипандемические меры, а также дальнейшее развитие цифрового маркетинга в туризме в связи с пандемией, то есть создание онлайн (виртуальных) туров.

Abstract. This article discusses the inconveniences of tourism during the pandemic, strict anti-pandemic measures, as well as the further development of digital marketing in tourism due to the pandemic, ie the creation of online (virtual) tours.

Kalit so‘zlar. *Pandemiya, COVID-19, turizm, raqamli marketing, chora-tadbir, texnologiya, inqiroz.*

Ключевые слова. *Пандемия, COVID-19, туризм, цифровой маркетинг, меры, технологии, кризис.*

Key words. *Pandemic, COVID-19, tourism, digital marketing, measures, technology, crisis.*

COVID-19 (JSST tomonidan pandemiya deb e’lon qilingan, 2020 yil 12 mart) global iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy-madaniy tizimlarga ta’sir qiladi. Sog’liqni saqlash sohasidagi aloqa strategiyalari va choralari (masalan, ijtimoiy masofani uzoqlashtirish, sayohat va harakatchanlikni taqiqlash, jamoani ko’chaga chiqishini ta’qiqlash, uyda qolish shartlari, o’z-o’zini yakkalash yoki majburiy karantin, olomonni jilovlash) global sayohat, sayyohlik va bo’sh vaqtni maroqli sarflash imkoniyatini to’xtatdi.

Yangi koronavirus pandemiyasi va turli mamlakatlar tomonidan kiritilgan epidemiyaga qarshi qat’iy choralar jahon turizmining o’zgarishini tezlashtirdi. Sanoat yuzlab milliard dollar va millionlab ish o’rinlarini yo’qotdi. Shu bilan birga, raqamli sayohat texnologiyalari startaplari bozorga kirib keldi, individual turlar va xalqaro hamkorlik formatlari uchun yangi imkoniyatlar paydo bo’ldi. Iqtisodiy Hamkorlik va Taraqqiyot Tashkiloti (OECD) ekspertlarining so’zlariga ko’ra, hozirgi inqiroz yanada barqaror turizm iqtisodiyotini yaratish imkoniyatidir. COVID-19 koronavirus pandemiyasi butun tarixidagi turizm sanoati uchun eng jiddiy muammoga aylandi.

Welcome City Lab platformasi Fransiyaning Atout France sayyohlik agentligi bilan birgalikda joriy yilda turizm sohasini rivojlantirishning asosiy innovatsion yo’nalishlari sanab o’tilgan maxsus hujjat tayyorladi. Unda pandemiya ta’sirini hisobga olgan holda sanoat rivojlanishining beshta tendentsiyasi belgilab berilgan. Bular turistlar salomatligiga g’amxo’rlik qilish va sanitariya me’yorlariga rioya qilish, raqamli transformatsiya, ongli iste’molga e’tibor va Low Tech (odamlar, hayvonlar va atrof-muhitga minimal zarar yetkazadigan mahsulot va xizmatlar ishlab chiqarish), immersiv texnologiyalar (haqiqat va virtual effektlarni uyg’unlashtirish).

Pandemiya davrida O’zbekistonning barcha fuqarolari, shuningdek, mamlakatimiz hududidagi xorijiy davlatlarning fuqarolari uchun ijtimoiy masofaga majburiy rioya qilgan holda niqob taqilishi va 30 kishidan ko’p bo’lmagan tadbirlarni o’tkazishga cheklov qo’yilgan.

O’zbekiston 2020-yil 1-oktabrdan barcha transport turlari (havo, temir yo’l va avtomobil) uchun davlat chegarasini kesib o’tishning alohida tartibini o’rnatish bilan dunyoning barcha mamlakatlari uchun o’z chegaralarini ochdi.

Ayni paytda bir qator mamlakatlardagi murakkab epidemiologik vaziyat tufayli O'zbekiston bilan sakkizta davlat – Buyuk Britaniya, Italiya, Germaniya, Daniya, Avstriya, Avstraliya, Niderlandiya va Janubiy Afrika Respublikasi o'rtasida 2021-yil 1-martgacha xalqaro aviaqatnovlarda cheklovlar bo'ldi.

Yuqoridagi 8 ta davlat fuqarolari va ushbu shtatlarda doimiy yashovchi fuqaroligi bo'lmagan shaxslar, shuningdek, oxirgi 14 kun ichida ushbu davlatlarga tashrif buyurgan uchinchi davlat fuqarolari cheklov muddati davomida O'zbekistonga kirishi taqiqlanadi. Oxirgi 14 kun ichida bo'lgan O'zbekiston fuqarolari va fuqaroligi bo'lmagan shaxslar. Ushbu mamlakatlarda 14 kun va uchinchi davlatlar orqali O'zbekistonga kiruvchilar 14 kunlik karantin markazi yoki mehmonxonada karantinga olindi.

"Pandemiya tufayli xalqaro sayohatlarga qo'yilgan cheklovlar ulkan talabni oshirdi. Vaziyat to'liq normallashtirishda, kim qolganlardan ko'ra jozibali bo'ladi? Ajoyib narxlar va eng yaxshi infratuzilmaga ega, jumladan raqamli turizm. So'nggi yillarda butun dunyo bo'ylab odamlar raqamli qulaylikning yangi darajasiga o'rganib qolgan. Ularning talablari ortdi. Raqobatbardosh bo'lish uchun biz moslashishimiz kerak. Turizm industriyasida texnologik loyihalarni ishlab chiqish va qo'llab-quvvatlash muhim", - deydi Moskva merining o'rinbosari Natalya Sergunina.

Karantin cheklovlari davrida alohida mashhurlikka erishgan turizmni raqamlashtirishning yana bir yo'nalishi bu butun dunyo shaharlari va muzeylariga virtual sayohatlardir. Divandan turmasdan, siz Luvr atrofida sayr qilishingiz, Vena operasini tinglashingiz, NASA videogaleriyasini o'rganishingiz mumkin. Onlayn sayohat qilish qobiliyati odamlarga dunyoni kashf etishga, ilgari bormagan joylarni ko'rishga, bilim olishga, turli mamlakatlardan kelgan odamlar bilan tanishishga yordam beradi, hatto uyda bo'lsa ham. Raqamli texnologiyalar nafaqat yangi turistik mahsulotlarni bozorga olib chiqish, mamlakat ichidagi tarmoqlararo kooperatsiyani oshirish, balki xalqaro hamkorlikni saqlab qolish imkonini ham berdi.

WTTC mutaxassislarining joriy prognozlariga ko'ra, sanoatdagi kuchli pasayishga qaramay, COVID-19 innovatsiyalar va yangi texnologiyalarni sanoatga integratsiyalashuvi uchun kutilmagan katalizator bo'lib chiqdi. Ular barqaror rivojlanish maqsadlarini o'zida mujassamlashtirgan yangi biznes modellarini ishlab chiqish, ekoturizmni joriy etish, turli ijtimoiy guruhlarini turizmga jalb etish bilan bir qatorda raqamli kun tartibini jadallashtirish ushbu inqirozning ijobiy natijalaridan biri ekanligini ta'kidlamogda.

Turizm sanoati dunyo iqtisodiyotining yangi koronavirus infeksiyasidan birinchi bo'lib zarar ko'rgan tarmoqlaridan biridir. Gap nafaqat virusli, balki tibbiy zarba haqida ketmoqda - axir, dunyodagi birinchi epidemiya fuqarolarning chet el sayohatlaridan qaytishi oqibati, balki moliyaviy zarba ham - COVID-19 ning butun dunyo bo'ylab tarqalishi tufayli, joriy turlar to'xtatilishi kerak edi. Bunday sharoitda turoperatorlar, turagentlar, tashuvchilar va turistik xizmatlar bozorining boshqa ishtirokchilari jiddiy zarar ko'rdi.

Yirik biznes bilan bog'liq bo'lgan turizm sanoati korxonalarini qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlarining torroq ro'yxati nazarda tutilgan. U quyidagilardan iborat: aviakompaniyalarning turistlarni eksport qilish uchun xarajatlarini qoplash, litsenziyalar va ruxsatnomalarni qayta rasmiylashtirish, ish haqini to'lash uchun foizsiz kreditlar, bankrotlikka moratoriylar, soliq sanksiyalari va tekshiruvlar, soliq ta'tillari, soliq qonunchiligini qo'llash muddatlarini hisoblash. , kreditlar bo'yicha majburiyatlarni bajarish va ishlamaydigan kunlar bilan bog'liqlik.

Butun turizm ekotizimida biznesning omon qolishi hukumatning doimiy yordamisiz xavf ostida va hukumatlar turizmga zarbani yumshatish, ish o'rinlarini yo'qotishni kamaytirish va tiklanishni 2021-yilda va undan keyingi yillarda tiklash bo'yicha ta'sirchan choralar ko'rgan bo'lsa-da, ko'proq ishlar qilinishi kerak. Asosiy siyosat ustuvorliklari quyidagilardan iborat:

- ✓ sayohatchilarning ishonchini tiklash;
- ✓ turistik biznesni moslashish va omon qolish uchun qo'llab-quvvatlash;
- ✓ ichki turizmni rivojlantirish va xalqaro turizmning xavfsiz qaytishini qo'llab-quvvatlash;
- ✓ sayohatchilar va bizneslarga aniq ma'lumot berish va noaniqlikni cheklash (imkon qadar);

- ✓ sektor salohiyatini saqlab qolish va qo'llab-quvvatlashdagi kamchiliklarni bartaraf etish uchun javob choralarini ishlab chiqish;
- ✓ mamlakatlar ichida va o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash;
- ✓ ko'proq bardoshli, barqaror turizmni yaratish.

Turizm iqtisodiyotiga qisqa va o'rta muddatli istiqbolda virus bilan birga yashash imkonini beradigan moslashuvchan siyosat yechimlari zarur bo'lsa-da, bundan tashqariga qarash va hukumat va sanoatning tayyorgarligi va javob choralarida bo'shliqlarni ko'rsatgan inqirozdan saboq olish uchun choralar ko'rish muhim edi. Barcha darajadagi hukumatlar va xususiy sektor o'rtasida muvofiqlashtirilgan harakatlar muhim ahamiyatga ega.

Inqiroz kelajak uchun turizmni qayta ko'rib chiqish imkoniyatidir. Turizm chorahada va bugun amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar ertangi turizmni shakllantiradi. Hukumatlar raqamlashtirishdan foydalanish, barqaror va barqaror turizm iqtisodiyotini qurish uchun zarur bo'lgan tarkibiy o'zgarishlarni rag'batlantirish bilan birga inqirozning uzoq muddatli oqibatlarini hisobga olishlari kerak.

COVID-19 inqirozi sayyohlik iqtisodiyotiga qattiq zarba berdi, ish va biznesga misli ko'rilmagan ta'sir ko'rsatdi. Turizm pandemiyadan chuqur ta'sirlangan birinchi tarmoqlardan biri bo'ldi, chunki virusni o'z ichiga olgan chora-tadbirlar butun dunyo bo'ylab sayyohlik faoliyatining deyarli to'xtatilishiga olib keldi. Sektor, shuningdek, davom etayotgan sayohat cheklovlari oxirgi tiklanganlardan biri bo'lish xavfini tug'diradi. Bu turizm iqtisodiyotidan tashqari oqibatlarga olib keldi, turizmni qo'llab-quvvatlaydigan ko'plab boshqa tarmoqlar ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Turizm iqtisodiyotining misli ko'rilmagan zarbasi sanitariya holatining o'zgarishi bilan kuchaydi. Vaksinalarga oid ijobiy yangiliklar sayyohlik biznesi va sayohatchilarning umidlarini oshirgan bo'lsa-da, muammolar hali hamon mavjud. Vaksinani chiqarish biroz vaqt talab etdi va sektor bir muncha vaqt to'xtadi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Olimovich, D. I., Samatovich, R. S., Farmanovna, E. A., Khabibulayevna, K. S., & Saymurodovich, N. Z. (2020). The economic impact of innovations in tourism and hospitality. *Journal of Critical Reviews*, 7(9), 258-262.
2. Alisherovna D.N. & Kizi A.S.T. (2020). Prospects for the development of pilgrimage tourism in Uzbekistan. *Наука, техника и образование*, (3 (67)).
3. Bakhridinovna A. N., & Qizi, K. D. R. (2020). Tourism logistics: relationship between tourism and logistics. *Academy*, (7 (58)).
4. Muhammedrisaevna, T. M., Mubinovna, R. F., & Kizi, M. N. U. (2020). The role of information technology in organization and management in tourism. *Academy*, (4 (55)).

PANDEMIYA SHAROITIDA XALQARO TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI VA IMKONIYATLARI

*ABDUSALOMOVA D.X. - TDSHU magistranti
urdona.musaeva@gmail.com*

Annotatsiya. Maqolada COVID-19 pandemiya bilan bog'liq xalqaro turizm muammolari muhokama qilindi. Xalqaro tashkilotlarning statistik ma'lumotlari asosida xalqaro turistik oqim ko'rsatkichlari o'rganilib, hozirgi bosqichda xalqaro turizmni rivojlantirishning asosiy tendentsiyalari belgilab olindi. COVID-19 pandemiyasining turizm sohasiga ta'siri va iqtisodiy inqiroz sharoitida uni rivojlantirish imkoniyatlari belgilab berilgan va tarmoqni rivojlantirish istiqbollari ko'rsatilgan.

Abstract. The article discusses the problems of international tourism related to the COVID-19 pandemic. Based on the statistics of international organizations, the indicators of international tourism flow were studied and the main trends in the development of international tourism at the current stage were identified. The impact of the COVID-19 pandemic on the tourism industry and the opportunities for its development in the context of the economic crisis have been identified and the prospects for the development of the industry are outlined.